

29. 10. 08

Prava Pučka Sloboda

PREDPLATNA CIENA NA GOD. K 2
- NA PO GOD. 1 - POJEDINI BROJ 2p.
PREDPLATA SE ŠALJE UREDNIŠTVU

izlazi svakog četvrtka

IZDAVATELJ, VLASTNIK I ODGO-
VORNI UREDNIK: VLAD. KULIĆ
- UVRSTBE PO CIENIKU III POGODBI

God. I.

ŠIBENIK, 29. listopada 1908. god.

Broj 27.

Slavlje i pobjeda pravaške misli u Šibeniku.

Pobjeda i slavlje, koje je jučer u Šibeniku bilo, neda se perom opisati. Teška je i požrtvovna borba, koju pravaši kroz dugi niz godina vode u ovom gradu sa ljudima, koji se nisu žacali da se svakog sredstva prihvate samo da nas utuku, jučer je ta dugogodišnja borba imala svoj vrhunac slavlja. Oružje je u rukama protivnika slomljeno; njihova okrutnost smrvljena, njihovo varanje svršeno, a slika pravednika Zlatarovića kao svjetlo sunce jučer je bila osvećena.

Njegova mučenička krv natopila je ovo pošteno hrvatsko zemljište, iz koga je nikla duša pravaška, da mirnim radom, neslomljivom voljom i ustrajnom borbom utuče protivnike hrvatske misli, koji su svoj režim uzdržavali napadajima krvnika i okovima okrutnika.

Jučer uz neopisivo slavlje šibenskog poštenog gradjanstva i veselo udaranje naše glazbe dali smo protivnicima zadnje pomazanje.

Glib, koga su bacali kroz godine i godine na obraz urositih i plemenitih rodoljuba, jučer ih je pokrio tako, da se iz njega ne će nikada pa nikada izvući. Mi im zla ne želimo, ali se veselimo, što je prestao zulum, i što pogaženo poštenje slavi pobjedu, kakove ovaj grad još nije dočekao.

Valjalo je motriti veselje šibenskog puka, kad su mu sinoć dva izabrana zastupnika govorili, i kad je praćen od glazbe stupao pobjedonosno po gradskim ulicama. To je bilo slavlje, koje se ne će nikada zaboraviti, i koje će narod ovjekovječiti kao da se oslobodio od najgoreg sužanjstva. Slava Šibeniku, diki Hrvatske! Slava njegovim svjestnim i plemenitim gradjanima! Tako uvijek napried, hrvatski sinci, tako ćemo konačno proslaviti sebe i domovinu.

Svršili su izbori. Veselimo se!

U prošli ponedjeljak obavio se je izbor zastupnika vanjskih občina, a jučer onaj gradova. Sve stranke ušle su u borbu, ali se najžešće vodilo kreševo između stranke prava i stranke demokrata.

Ova je nama navješćivala smrt, a sebi bujni život. Neprestano je pi-

sala u svojim novinama, da je narod uz demokratske advokate, da je sve njihovo, da će oni napuniti sabor sa svojim zastupnicima. Mi, koji poznajemo narodnu dušu, u kojoj nije izumrla ljubav prama potlačenoj domovini, smijali smo se demokratskim advokatima, u čijim rukama nije nego prosta varka, a na jeziku gola laž.

Već su tri godine da oni zavaravaju naše pučanstvo, da mu nameću sad ova sad ona načela, ne bi li narod odalečio se od domovine ne samo, nego i od svoga ponosa i poštenja.

Vika je njihova bila zaglušna, a bilo ih je, koji su u strahu mislili, da će opačina nadvladati krepost, a zulum narodnu slobodu.

Mi smo se naprotiv smijali. A ovih dana izbori dali su nam potpunopravo.

Izreka demokratskih advokata, da je sve njihovo, ovih se dana obratila u istinu, da nije ništa njihovo. Mjesto da im je, kako su tvrdili, najjača stranka u zemlji, danas se vidi, da ne imadu nego prostu šaku gologuzih vikača.

Znaj dakle, puče, da je stranka demokratskih advokata hametom potučena. Ovo ti javljamo na brzu ruku, ali ćemo se do prigode obazrijeti na ovaj njihov poraz, koji očito dokazuje, da oni puk naš vode na krivi put, i da je njihov rad upravljen, kako da nam poživinče narod. Narod ih je sudio i osudio, a mi kličemo puni veselja i ponosa: Živio hrvatski narod! Živila slobodna Hrvatska! Dolje sa varalicam i izdajicam viteškog hrvatskog naroda! Njihovo je kraljevstvo propalo.

Izabrani pravaški zastupnici.

Don Ivo Prodan i učitelj Matulina u kotaru zadarskom, Dr. Mate Drinković, liečnik, u kotaru šibenskom, Dr. Josip Mladinov, liečnik, u imotskoj krajini i Simunić, težak u sinjskoj krajini. U Makarskoj se još vodi borba između našeg kandidata Mate Klarića, popa Ribičića i Dra Werka.

O izpadku i bezakonju u Makarskoj sa strane političke vlasti proti našem kandidatu progovorit ćemo drugi put.

Politički pregled.

Italija. Kažu, da je aust. min. Aerenthal ma baš mudra glavica. Odavna da snuje kako bi Bosnu sasvim združio sa Italijom. Da to postigne, odabrao je baš lukavu osnovu. Nije on htjeo da sve i svakoga u jedanput predobije, k sebi privuče, nego je lovio jednoga po jednoga. I tako je borme sve pridobio za se, pak i italijanskoga ministra Tittonia. U Italiji svak govori, svi listovi pišu, da je Italija izigrana, prevarena od lukavog Aehrenthala. Zahtievaju, da se Tittoni odreče svoga položaja, da stupi hitropametniji na njegovo mjesto. Htjeli bi, da i Italiju štogod gdjegod dopade koji komad zemljišta. Još im zabubice rastu i za Trstom i Istrijom, a i za Dalmacijom, a pogotovo za Trentinom.

Turska. Svi se Turci uzkomešali proti ovoj monarhiji. Teško im je, boli ih, što su Bosnu sasvim izgubili. Za to se svagdje uzbuniše — i u Egiptu — te ne dadu ni da naši parobrodi u njihovim lukama trgovinu izkrcavaju. Velika je to šteta za naše trgovce, te su se ministri bečki zauzeli, da se Turci smire. I hoće, jer eto se piše, da je turska vlada pristala na pripojenje Bosne i tako se s Austrijom sprijateljila. A i nužda je na to nagoni. Boji se Turska, da još koju zemlju ne izgubi, pak: oj ti švabo, za nevolju kume!

Beograd. — U ovoj liepoj srbskoj zemlji — kako vam je dobro poznato — stanuje srbski narod i govori se tamo kô i u nas, hrvatsko-srbskim jezikom. Baš nikakove razlike nema. Od nekoliko dana, odkad bi proglašena aneksija, vlada strašna uzrujanost. Svak je amo držao, ili da ista Austro-Ugarska dobre volje preda Bosnu ovoj kraljevine ili da će ju na to nagnati događaji i velike evropske države. S toga što se prevariše, ljuti su, pa buče, viču, kupe se, oružavaju, te priete da će udariti na Bosnu i s pomoću Crnegore, oteti je i pripojiti Srbiji, a komad Hercegovine da će ustupiti Crnoj Gori. Ovaj je narod puno živahne čudi, nagle naravi, u govoru i pisanju, puno neoprezniji od nas Hrvata, pa često i velike pogreške počinja. Bože ga čuvaj, naša je to krv, braća smo. A pametnije bi bilo, da su mirni, kako će se najzad i morat umiriti. Iz Nikšića i Uvca kažu da su spremne ustaške čete udariti na Bosnu. Austrija proti njima da je već spremila Magjare i Niemce, a naše čete da je odpremila iz Bosne. Ako je ovo istina, mi joj se veselimo, da brat ne bude morao biti brata.

Što smiju socijal-demokrati u Francuzkoj.

U Parizu otrag nekoliko mjeseci bio je sastanak „slobodnih mislioca“, t. j. framasuna, naprednjaka, socijal-demokrata i njima sličnih. Sada čuj, brate pučanine, kako oni zборе i govore po ustima njihova prvaka Maurice Barthélémy. Piše on u njihovoj listu „Pensée“ ovo: „Mnogo se je dogodilo u Francuzkoj u korist našu; nu mnogo još ostaje, da se izvede (sad nabraja što im manjka). Moraju se svakako zabraniti katolička vojnička društva; na francuzkoj zastavi ne smije se nositi slika Srca Isusova; činovnike valja siliti, da svoju djecu šalju u škole bez nauka vjere; iz vojske poglavarstva valja ukloniti sve katoličke ljude; u tamnice i bolnice ne smije se pustiti nijednog svećenika; bez ikakva obzira moraju se svi samostani zatvoriti; na sudu mora se ukinuti zakletva; na francuzkoj zemlji moraju se zabraniti procesije; lurdsku špilju mora se zatvoriti; blagdani, osobito Veliki petak, ne smiju se više slaviti; s ulica treba ukloniti sve križeve: kipove svetih; katolička sveučilišta valja zatvoriti; djela umjetnosti, što se nalaze po crkvama, mora se odneti u muzej, a crkve dati obćinam“. Ovakove osnove mogu zamišljati sami vrazi, a poštenu ljudi ne!

Da, sve je svakome slobodno, samo ne nama ni ono, što nam spominje Boga, Isukrsta i kršćanstvo!

A što rade naši demokrati? Dorbić, čovjek, koji ništa nema, ništa ne radi, a gospodski živi o trudima radničkim, javno Boga napada, kô što ga ni vrag u paklu ne psuje. Bezvjerac je, ne ljubi ni dušu ni domovinu, a živi samo za drob svoj, pa nastoji, da i tebe, narode, raztruje kô što je pogan i raztrovan on. A on je demokratsko-socijalistički vodja.

U istinu, Francuzka je daleko od nas, no za čim teže demokrati onamo, isto snuju ovi amo kod nas, naši naprednjaci sa socijal-demokratima. Novine njihove žele, da se i kod nas isto dogodi što u Francuzkoj, pak i tako pišu o njima. Na primjer „Kremenjak“ u br. 85. piše: „Zarazni bakteriji vatikanske kuge“, „odurni atentat sa strane crnačke po befelu njegove Svetosti“... Rimska nepogriješiva kurija... crni kler... Kakav će uspjeh, kakovu korist od te crne politike imati mukotrpa raja, zavedena i vodjena od ovih lienih trutova i parasita, ovih miljenika bečke vlade, dionika Pijevog blagoslova....“

Evo, ovako oni pišu, i hoće da te, dobri narode naš, zavedu, da budeš s njima. Nedaj se! Lukavi su oni kô vrazi, ne će da reku nista čisto i bistro proti vjeri, proti Bogu, proti svetim stvarima, već malo po malo napadaju na sve ono, što ti je milo i sveto. Nu ovog puta su se malo zaletili ili bolje pogriješili u načinu, tako, da u ovom broju svoga „Kremenjaka“ rugaju se nepogriješivosti Sv. O. Pape i Njegovu blagoslovu, rugaju i čudesima, koja se događaju u Lurdu po zagovoru B. D. Marije, onima čudesima, koja su vidili ovog kolovoza i naša braća iz svih krajeva hrvatskih. Puž skriva rogove, al ih sakriti ne može. Pokazali su eto oni i svoje! Ovako naši naprednjaci

i u svim svojim listovima pišu, nit se Boga boje nit se ljudih srame.

Hoćemo li mi dakle, dragi puče, i dalje varati sami sebe i ravnodušno pustiti da pašuju i da dalje vriedjaju ono, što je nami najmilije, najsvetije? Nemojmo, nemojmo! Nećemo! Daleko od nas njihove novine, njihova društva, da nam dušu i srce ne opagane, kô što je njihovo. Dalje stojmo od njihova kola, jer tko se uklanja zle prigode, njega Bog sačuva od svakoga zla.

Imaju li pravo naši radnici tužiti se?

U zadnjem broju dokazali smo, kako je radnicima u drugim zemljama svukud gore, nego kod nas i ako se naši radnici danas tuže, da to moraju u prvom redu zahvaliti usijanim glavama advokata-demokrata i njihova miljenika i prisnog prijatelja bezvierca Dorbicha. Da su naši radnici držali se rieči Saphir-a; „Glavno je da radim“, a zatim da su promislili na ono, što nam kaže Silvio Pellico: Imanje je blago, a rad je ključ, koji vodi do toga blaga, ne bi zaisto bili pali u žvale ljudih, koji su radi vlastitog interesa uzeli da rieše radničko pitanje, koje je ima već godinâ samo po sebi riešeno u našoj zemlji.

Demokrati i radnici.

Radnički stalež kod nas nema da se na što tuži. Domaći radnici i to u svim granama, pa bili oni zidari, drvodjelci, kovači, klesari i tako dalje, imaju svagdanu zaradu, samo ako ih je volja raditi. Ovako je isto i s postolarima, te i sa svim drugim mogućim zanatima.

Danas, tko hoće da žive i da radi, može da u našoj zemlji lično prolazi. Dokaz je tomu i taj, što se na stotine radnika i zanatlija naseljuje u našu zemlju iz Italije, Crne Gore, Srbije i Bog ti ga znao odakle, te većina ostaje u zemlji našoj, gdje se ožene i saviju gnjezdo svoje obiteljske sreće. Svi ovi ljudi u svojoj mladosti naučili su se radu, te njih nikakov posao ne plaši. Ovo su, izim rietkih iznimaka, crvi, koji bi radili dan i noć, samo da mogu pošteno preživjeti i svoju porodicu prehraniti.

Kao što oni čine u našoj zemlji, to isto čine stotine tisuća radnika naših i naše krvi po Americi, Australiji, Africi, Novoj Zelandi i po cijeloj zemaljskoj kruglji, ali samo sa razlikom tom, da su ovi izloženi svakojakim nevoljama, dok ovi kod kuće mogu samo jednu nesreću, a ta je, da se dadu voditi, ne sa svojim razborom, već sa zasljepljenim prijateljstvom demokratskih advokata, nepromišljajuć nit najmanje, da ih oni vode u propast.

Jesmo li mi neprijatelji demokratskih advokata, radnika?

Radnici nam kažu, čas da jesmo, a čas da nismo. Demokrati nam pak vele da jesmo. Mi jednim i drugim dozivamo u pamet rieči bosanskog rodoljuba, koji kaže: „Kad te prijatelji hvale, sjeti se, da prijatelji rado i preko mjere daju. Kad te neprijatelji kude, promišljaj dugo, da li možda nemaju u čemu pravo. Pošto radnički stalež, onaj koji ne misli svojom glavom, već glavom demokrat-

skih advokata i njihova druga bezvierca Dorbicha, drži nas za svoje neprijatelje i dušmane, stog ćemo mi ovdje navesti u kratko, što se je učinilo za radnički stališ.

Niti kudeći, niti hvaleći nikoga moramo priznati, da je za radnički stalež učinjeno dosta toga. Razboli se radnik, eno mu kod „Kotarske bolničke blagajne“ liekara i ljekarije. Ozledili se, eno mu društva „Protiv nezgoda“ u Trstu, da mu plati nadnice, koju ne dobija, dok je bolestan. Nema li zarade, eno raznih zadruga, da se oko toga brinu. Ovo sve uživaju radnici, a težaci ništa. Je li duže vremena zaposlen kod jednog ima pravo na mirovinu. Ovo su radnici uživali i prije Smodlake, Makale i Dorcicha, te stog ovi u ovom pogledu nemaju ništa kod pametnih da upišu sebi u zaslugu. Dapače, oni se pokazivaju neprijateljima radnika, kad ih huckaju protiv ovim ustanovama, a podižući neke nove, od kojih narod neće, a napose hrvatski radnik, imati nikakove koristi.

S ovim ne ćemo da kažemo, da kod gori imenovanih ustanova za dobro radničkog stališa sve ide kô po loju, dapače mi smo protivnog mnienja, te zato pozivljemo junake Smodlaku, Makalu, Werka, Tartaglu, Marušića i družinu, da ako su ljudi od brka, nek nam pomognu u borbi, koju mi već odavna vodimo, kako bi sve ove ustanove, koje smjeraju na dobrobit radnika, sveli u jedno kolo, te kako bi imale služiti samo onoj svrsi, za koju su postavljene. Nu oni toga neće, jer nisu naučni raditi iskreno za mali puk, a mali puk im je uvijek u ustima.

Završna.

Kako smo vidili, naši radnici ako hoće da rade, zarade imaju, te po tome nemaju pravo, da se na nas i na našu zemlju tuže. Tko pak zaslužuje osobitu pažnju i pripomoć, to su naše težačke obitelji, čiji su mužkarci pošli po svietu trbuhom za kruhom. Kako je ovima i kako žive, donosimo samo ovo par rieči, da naši radnici i koji se srde na masnu juhu, vide kako je našima po Americi. Jedan Dubrovčanin nastanjen u San-Francisko piše rodbini pismo, a u tom pismu i ovo je napisano: Onog dana kad sam dobio i pročitao tvoje pismo, odoh, radi posla do našeg jednog krčmara. Tu sam ti našao šestoricu naših gdje spavaju na stočićima. To me je začudilo, pa rekoh krčmaru: Zar si ovo ljudih na konak primio. A on mi na to ravno ovako: Bog zna jesu li već od mjesec dana zaspali na postelji. Je li zar stoga, što su poopijali se, pa pospali? Ne, doisto. Želja za radom neprestano ih vuče i krevet im je ono mjesto, kog izmoreno tielo nadje sebi za počinak. Nema prigovaranja.

Evo života naših jadnih radnika u tudjem svietu. Ovo neka pročitaju i nek zapamte oni naši zanatlije, koji kažu, da su socijaliste, a to poglavito za to, jer ne znaju što je glad, ni što je patnja, a kad bi za ova dva najveća zla ljudske zajednice znali, ne bi im zaisto palo na pamet da srde Boga radi svih blagodati, koje im danomice pruža. Radite, manje plandujte, nerasipljite uzaludno trudom i znojem stećeni novac, biti će vam bolje: U radu i štednji sjeguran je spas.

Tko se može baviti politikom?

Socijal-demokrati na sve grlo viču i zahtijevaju, neka se popi i fratri ostave politike, da stoje u sakreštiji, da je za njih crkva i nikakav drugi posao. Da im se ta želja izpuni, po njihovim novinama pišu proti istima svakojake izmišljotine i najočiti-tije laži, da bi ih se morao sramiti i naj-bezobrazniji lopov. Oni se ne stide, uhvajuć se, da će popim i fratrim dodijati, pak da će u zapečak, propuštajući socijal demokratima, da mogu varati narod, graditi palače kao Smodlaka i gospodski živjeti, a uvijek pune žepove imati.

Može li se baviti politikom samo pučanin?

Ne može nikako, jer političar mora biti izobražen čovjek. Političari u saborima stvaraju zakone, a za to treba i puno znanja. Pučki čovjek dakle za to nije. On može i mora dobro paziti, da poslanikom sabora izabere poštena i učena čovjeka, mora dobro paziti, da li taj njegov izabranik vrši točno što je obećao, da će braniti vjeru našu i hrvatsko pravo svih naših zemalja; pa ako je i samo malo prekršio svoju dužnost, tad ga mora pozvati, da se odmah odreče. U ovom se sastoji sva politika, kojom se može i mora baviti puk. A i ovo bi mu pravo htjeli usilni demokrati uzkratiti i oteći. Ali puk imade hiljadu uha i očiju, pa vidi i čuje, što smušeni i licumjerni demokrati pišu i govore. Ni Kolinovići, otc današnjih doktura, plemića i konta, koji se sjatiše oko Smodlake, nije puku prijateljsko bilo, pak nisu ni njihovi potomci i zato će se puk čuvati njih kô starih izjelica svojih.

Je li samo za trgovca i obrtnika politika?

Što smo rekli o malome puku, o težaku, to bi se sve moralo opetovati govoreći o ovim ljudima. I oni mogu biti samo stražari svojim poslanicima, da ovi ne posrnu, te da ne bi stvorili zakona, koji bi bio štetan njihovim poslovima. Obrtnici i trgovci kao i težaci, ni vremena nemaju, da se politikom bave. Ne dotiče im ga ni da svoje poslove obave, a kamo li bi, kad bi se morali odalčivati od kuće svoje.

Za koga je dakle politika?

Za same učitelje i druge plaćenike nije. Oni moradu služiti narodu. Kad bi se sa svoga mjesta, na kojem služe, morali oda-lečivati, njihovi bi posli slabo napredovali, puku ne bi mogli udovoljivati, a narod hoće da bude od njih opremljen i u najkraće vrijeme. Puku nije do plandovanja po ure-dima, već je njemu da posao spremi i kući se vrati. A bili bio dvoren kad bi se samo činovnik politikom bavio? Ne bi. S druge strane, plaćenik nije čovjek slobodan. On imade stotinu gospodara, koji mu i mogu zapoviedati, pak bi on morao više puta činiti ono, što mu oni zapoviedaju, a što puku nije ni milo ni koristno.

Što govore socijal-demokrati?

Za popa ni fratra nije, za težaka da nije nego plugo i motika, za zanatlije alat radnja; za činovnike ne, oni su vladine sluge; za ostale plaćenike nikako, pa nikako! Obrtnici i trgovci neka nastoje oko posala svojih, a tad ne bi ostao nitko drugi, nego

sami demokratski dokturi. Politika, sabori, bolja mjesta, pravda i krivda, to su sve položaji, gdje se guli, dere, žanje i sgrće novac, a to demokratskim doturima i treba, ta drob je njihov, Bog njihov.

Ali, polako gg. dokturići! Nije vrijeme kakvo prije bijaše.

Završimo!

Politika izključivo nije za ikoga, ali jest za svakoga: za težaka, doktura, fratra, činovnika, trgovca, učitelja, obrtnika, popa i za svakoga svjetovnjaka, ali nije za sebičnjake i opake ljude. Tko se dakle može i znade baviti pitanjima obće naravi, koje zasjecaju u društvo i njegove prilike i odnošaje i može i mora da se politikom bavi. Ljudi su braća, svi su jednaki: jednake su im i dužnosti i prava.

To poštenjaci shvaćaju i razume, sami socijal-demokrati ne mogu, jer su izkvareni i sebični, te bi htjeli da im svi ljudi robovi budu, a oni svima gospodari.

Naši dopisi.

Širenje nemoralala.

Iz grada
Ima već nekoliko vremena, da se čuje pjevati po našem gradu u svako doba i gotovo po svim ulicama pa i pri javnim šetnjama nedičnih i sramotnih pjesama. Čovjeku, koji ima stida i ponosa, mora da mu se zgadi kad sluša neprestano pjevati pjesme najnečistijeg sadržaja i gdje se sveto ime Hrvat tako nedostojno nogama gazi. Ovakvo ponašanje doista nije na čast gradu, te kakvi pojam mora da steče o našoj mladeži, o gradskom odgoju stranac, kad čuje kako Šibenčani na najgadniji način obezčašćuju dično ime „Hrvatice“. Niti u najraskalašnjem mjestu, niti kod najgorijih propalica slična se ne događa. Bilo bi već vrijeme, da to prestane. Moralo bi svakom Šibenčaninu biti na srcu, da čim začuje, gdje se sramotno pjeva i bezobrazno vriedja svako čustvo stida i pristajnosti, da to u koliko može zaprieči i ukori dotičnike. Osobito pak vlasti po svojim organima nek već jednom stanu na put ovoj nemoralnosti, koja sve to više zahvaća maha, a nije sigurno ni na diku Šibenika. Doduše ovome je kriv dosta domaći odgoj, ali dobar dio krivice nose na sebi i vlasti, koje misle kad se popusti, da će samo po sebi pasti. Ali na žalost mi doživismo protivno. Kad neznaju otc ni majke da začepu usta svojem porodu, tad je dužnost vlasti, da i roditelje i djecu upute na pristojno i moralno ponašanje. Želimo da se na ovome svrši i da ne budemo usilovani dizati svoj glas ponovno na obranu onoga, što mora svakom gradjaninu, pa ma koje stranke bio, biti sveto, kô što je moral i dobar glas našeg grada.

*

Split, 17. listopada.

Bili su u četvrtak ovdje izbori biranih birača, gdje se hrvao Smodlaka sa svojim pripurima za dvi vrstne glave: nekog Purišića škopigudac s Muća i Duju Jurašina s Lušca. Mućani nisu htjeli Purišića zastupnikom, jer da bi ostali bez liečnika, kôji im škopi svinje i za to svi listom glasovali za protivnu stranku. Velika je doista šteta za sabor radi ugleda i za narod radi koristi,

da taj demokrat seljak i strukovnjak neće sjediti na zastupničkoj klupi!? Ali zaludu! Puku je do obraza, a Smodlakovu Purišiću kako bilo! Ovdje su takodjer okupili iz ciele okolice sve hromo i sakato, jer Lučani su pošli za poslom. Vodili su starce, sliepce i nijedan ne ostade. A bilo ih je dosta, nu ne svi lanjski, jer ih se je dobar dio osvies-tio, pošto su upoznali, da Smodlaka za se koze pase. Za protivnu stranku pronili su bili glas u sela, da će ih u gradu pomlatiti, gdje god koga uhvate, pa seljana ostalo doma dobra trećina, jer s hrvatske stranke i nije pak bilo nikakva agitiranja. Za Smodlakine pristaše bila je ogromna manjina glasova a za hrvatsku stranku i na pretek, premda mnogi ne htjeli čekati, a mnogi radi pravaškog svoga načela ne glasovali, jer potreba nije bila.

Demokrati branitelji i širitelji morala.

Nadin, 20 listopada:

Kod nas, dokle se nije uvukla „Pučka Sloboda“, bili se popravili naši ljudi i ostavili turskog adeta ženiti se na ražne. Ali sada se pojunačiše i mužki i ženske starom prljavštinom. Prošle nedjelje demokratsko društvo dovelo na ražne Marić Niki Ivi p. Mijatu 15 godišnju djevojčicu Ivković proti volji očevoj. Po selu se razglasilo, da su 2 mlade demokratkinje Dumica Plastić Stojanova i Jandra Glavić Jukina nagovorile biednu Ivkovićku, da ode u suložništvo kući Marića. Sada ih jadnica kune, osobito pokle je upoznala Marićeve careve dvore, gdje su ju dočekali bogatom večerom poznati nadinški demokrati: Šime Škaulj p. Jakova, Paško Marić p. Mate i Ante Marić p. Mate. Za ova demokratska junaštva mi moramo zahvaliti doktoru Dušanu Begoviću, obćinskomu liečniku u Benkovcu, koji liepo poučava narod. Čestitamo Smodlaci na liepoj družini oko širenja morala u puku.

Kako advokat Smodlaka uzgaja splitske težake.

Split, 21. listopada.

Dne 18. ovoga mjeseca bijaše Split pozorištem demokratske ugladjenosti. Došla naprednjačka gospoda iz Zagreba, da se rukuje sa svojom braćom, demokratima splitskim. Skladnost splitske rulje imala ih je doisto da začara, i oni su ponieli već sobom zlatnu uspomenu svojeg dvadnev-nog boravka u Splitu. Mogli su se na svoje oči uvjeriti, kakovim plodom može da urodi njihov demokratsko-naprednjački nauk, kad se taj nauk uvrieži u mali puk. Mislimo, da takove ogavnosti nije još doživio nijedan drugi grad u civilnoj Europi. To ne bijahu demonstracije, već orgije, prave varvarske orgije. Po cielu noć imalo je splitsko gradjanstvo da trpi uličarske izkaze pijane rulje, uz najpogrdnije povike i poklike; i to sve u ime bratstva, i predizborne agitacije. Ima advokat Smodlaka čim da se diči! To je plod njegovog višegodišnjeg rada za mali puk; na taj ga način on uzgaja i prosvietljuje. Negdašnji skladni splitski težak, postao je surov i goropadan. Tješi nas, da u tome Split ostaje osamljena tačka u našoj pokrajini; i ako svi znaci ne varaju, ova demokratska kuga neće se dalje širiti. Narode, čuvaj se razuzdanih, izkvarenih demokrata! A ti, dobri splitski narode, otvori oči! Ostavi ljude, koji te uz-

nemiruju, koji bi htjeli, da u tvom srđcu stvore pakao, da od tebe dobra, poštena i radišna težaka u Splitu, stvore biesne zvieri.

*

Imotski, 22. listopada.

Na 15. tek. mj. uređeni su bili izbori biranih birača, koji će birati zastupnika na 26. za dalmat. Sabor. Predvidjati je bilo, da će biti žestoka borba. Sa strane naše pravaške stranke bila je proračunana sigurna pobjeda, a demokrati su trubili narodu, da je njihova pobjeda sigurna. Prvi dan bila je žestoka borba. Na biralište je sa naše pravaške strane stupilo glasnika do 1200, a sa protivne jedna trećina. Borba je bila krvava, jer je trajala za ciela dva dana. Na večer drugog dana traže demokrati, da se odustane od borbe i nudi se pomirba — jer su vidili, da je već pravaška stranka nadmašila ih u ogromnoj većini. Naša stranka odbija i sledi borba treći dan. U jutro točno na osam sati sa naše strane stupa na biralište do 500 glasnika, a od protivne niti 60. Savjetnik Golf moli da se odustane od borbe. Mi pravaši nikako nego da hoćemo da svi glasnici glasuju. Krajišnici demokrati videći se u ogromnoj manjini, po savjetu njihova kandidata Mile dr. Vukovića uzimlju zastavu i bježe sramotno sa birališta. Otkada postoji ustavna borba u Dalmaciji, onakovog poraza nijedna stranka nije doživjela. Predano je glasova 1025. Za našu pravašku 636 a za stranku krajišnika 389. Karakterističko je i to, što je za našu lištu glasovao prvi Ante Ujević, obč. prisjednik, a zaključio Iko Jerković, dok za lištu krajišnika prvi Pelicarić Frano, a zaključio D.r Ferri. Kada smo mi pravaši vidjeli onako sramotni bjeg, na ponovnu molbu odustasmo od dalnje borbe. Poslie toga oko 9 1/2 u povorci podjosmo mirno preko varoša. Bilo je do 700 osoba. Kada se je povorka povorka povratila do občine, tu je čekala dok se proglaš izpadak izbora i pozatim je opet prošla sa glazbom preko varoša. Onake manifestacije i onakova oduševljenja i slavlja imotska varoš još nikada nije zapamtila. Demokrati mogu trubiti što hoće, mogu nam predbacivati c. k., mogu lagati, ocrnjivati, ali se nas pravaša neće ništa primiti. Čisti smo od svega, borbu smo vodili pošteno i dostojanstveno, al poraza svoga ne mogu nikome sakriti, jer taki su doživili, da se više neće nikada dignuti. Mi smo sakupili narod ljubavlju, istinom pravaškog programa, protivnici nisu smjeli ni iztahnuti demokratsku svoju stranku, krajišničku. Ali im varka nije uspjela i neće.

Ovoliko samo za sada, jer obširno će izaći na svoje vrijeme sve dokumentirano i posebno.

Kakvim se sredstvima služe socijal-demokrati.

Stobreč.

Vjerodostojna osoba danas mi je kazala ovo: Šimun Plosne, seoski pristan, bio je upisan u demokratsku blagajnu. On daje svoj glas u četvrtak za hrvatske birane birače, proti demokratima. Sutradan u petak navali na nj J. Knezović upravitelj i M. Blažević, viesnik demokratske blagajne, te sa svom bukom i terorizmom navale na nj, da odmah nosi ono nešto, što je uzeo na demokratskoj blagajni i ni časa da ne časi,

te da odmah mora izstupiti iz nje. To je neoporeciva osuda demokrata. Ovomu ne treba drugoga tumača. Nek svako znade, da ako je član demokratske blagajne, što ga još uz to čeka: puko robstvo njihovoj stranci. Ovo su, kažu, i u skupštini odlučili. Mnogi su birači u okolici splitskoj znali, da je predloženi zastupnik na Muću neki škopigurac, i sram ih je za nj glasovati; ali su morali, jer Smodlaka hoće slipe posluh; a sloboda pojedinaca i svačija smokve, ona je samo njegova!

Do sada je svak iz okolice mogao peći rakiju u Varošu Lušcu, te plaćati po 20 para po litru; sada je to zabranjeno onima, koji nisu Smodlakini pripori. Evo ti, narode, dokaza kako te ljubi krivi prorok Smodlaka!

Svega po malo.

— Na 18. prošloga mjeseca umro je u Rusiji čovjek od 118 godina. Ime mu bješe Petar Bakotin.

— Hiram Maksim izumio je pušku, koja pali bez praha, a inzinjer Fidle neku mišalinu, koja gori baš liepo i sjajno svietli kad dodje u doticaj s vodom.

— U Indiji, tu skoro, od silnih kiša nastala strašna poplava. Rieke nabujale, provalije nasipe, srušile i opustošile mnoge krajeve. Koliko ih je poginulo, točno se ne znade. Nekoji listovi pišu, da je poginulo samo 1000. A koliko je naroda ostalo bez kuće i kućista, a i bez svojih liepih zemalja! Sve je voda razniela ili zatrpala. Pomozite Bože onaj jadni puk!

— Republiku Urugvaji prekrili skakavci kao nikada još. Do sada bi doličali u vruće doba, a eto sada doletiše u zimsko. Tu će i prezimiti, pak će se na proljeće izleći mladi i eto puste štete!

— Napoleon I. kao kateheta. Oko godine 1830. nalazio se nadbiskup iz P. na liečenju u Aix-les-Bains u Savoju. Za svoga boravka bude pozvan nekoj bolesnici, koja bijaše kćer nekog generala iz doba carstva. Nemalo se začudio, kad je vidio, kako bolesnica poznaje izvrsno istine svete vjere. Zamoli je, da mu kaže, otkale njojzi takvo temeljito poznavanje vjerskih stvari. Na to će mu ona: „Gospodine, uz Boga imam da to zahvalim cara Napoleonu. Bila sam sa svojim roditeljima na otoku svete Helene. Jednoga dana — meni tada bijaše 10 godina — reče mi car: Moje diete, ti si liepa pa ćeš za koju godinu biti još ljepša; kod ovakove vanjštine čekaju te mnoge pogibli u svietu. Kako da im odoliš, ako ne budeš oboružana svetom vjerom. Nu, tko da te je uči poznavati? Otac tvoj nema vjere, tvoja majka još manje. Ja ću njihovu dužnost preuzeti. Dodji sutra k meni, pa ću ti dati prvu zadaću. Dvije godine polazila sam k caru i to višeput u tjednu noseći u ruci katekizam, iza dvie godine, kad mi bilo 12 godina, reče mi car: Sada si, moje diete, kako sudim dobro poučena, pa moraš ozbiljno misliti da primiš svetu pričest. Ja ću iz Francuzke pozvati svećenika, koji će tebe pripraviti na taj sveti čin, a mene na smrt. Car je to i učinio“.

Što nije htjeo u svojoj nazovi „Pučkoj Slobodi“ tiskati Dr. Smodlaka, molim vas,

tiskajte vi, nek sviet vidi kako samo lagati znadu naši socijaldemokrati.

Uredništvo lista

„Pučka Sloboda“

u Splitu.

U smislu §. 19. državnog zakona o tisku pozivljam To Uredništvo, da odnosno tvrdnjam u Dopisu iz Imotskih Poljica, pod naslovom „Sveta trgovina“, uvrštenom u br. 39 Vašega lista, izvolite tiskati u dođućem broju ovaj

Izpravak.

Nije istina, da je Ivan Lozo sagradio klačinu na brda Škobaljuši, u selu Poljica imotskog kotara, nego je istina, da on i družina mu sagradili sa klačinu u selu Medovdocu, u položaju zvanom „Paklešine“.

Nije istina, da je župnik Rubić kazao sinu Ivana Loze, da podje i reče ocu, da će on doći blagosloviti klačinu, samo ako mu dade u klaku vriednost od 15 for., nego je istina, da je rekao dotičnome Lozi, koji mu je obetavao par kruna, da se ne radi o naplaćivanju za dolazak, nego da ne može dirati u prava drugoga župnika, te ga je napatilo, da se prijavi za blagoslov župniku u Medovdocu, koji ako bi bio zapriečen ili odsutan, tada da dodju kazat mu i da će on doći zamieniti ga.

Nije istina, da je klačina, što je sagradio Lozo, udaljena od stana župnika Rubića tri kilm. šetnje, nego je istina, da je ona daleko od njegova stana, oko šest kilm. i to dobriem, djelom jedva prolazna puta.

Nije istina da župnik Rubić vodi. Svetu trgovinu kod blagosivanja klačina, nego je istina, da kroz sve ovo vrijeme, odkako je ovdje župnikom, bez obzira na dalečinu uvijek se je odazvao pozivu župljana i viši broj klačina blagosovio, a nije zato nikada zahtievao ni naplatio niti jedne pare.

Imotska Poljica, 4 listogada 1908.

Rubić, župnik.

Poruke Uredništva.

Dopisniku — Kula kod Benkovca. — Nieste nam poznat. Ako nemate ovdje nijednoga prijatelja ili znanca, imat ćete ih tu, i mi ih imademo. Obratite se kome od njih neka nam o vami piše, a tad ćete biti poslužen.

„Hrvatska Tiskara“ (Dr. Krstelj i drug) Šibenik.

➡ Svoj k svome! ⬅

Župnici crkvinarstva bratovštine koji žele

prave svieće

od pčelnog voska

neka naruče na

„Jedinu hrv. tvornicu voštanih svieća“ na paru

Vladimira Kulića, Šibenik (Dalm.).

Ponude i cienici šalju se badava i franko.